

N:o 81.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 9 maj 1900.

— — — — Andra Kammaren den 9 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Riksdagens år 1899 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1898.

(Statsutskottets utlåtande n:o 50.)

Till Konungen.

Efter pröfning af hvad Riksdagens nästlidet år församlade revisorer rörande verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1898 uti afgifven berättelse anmält samt vederbörande förvaltande verk och myndigheter uti deröfver afgifna förklaringar hos Eders Kongl. Maj:t andragit, får Riksdagen i nedan nämnda ärenden anföra följande.

Fångvårdsstyrelsen.

Enligt hvad i förevarande revisionsberättelse meddelas, hade det ådragit sig revisorernes uppmärksamhet, hurusom inom särskilda län
Bih. till Riksd. Prot. 1900. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 21 Häft. (N:o 81.) 1

iakttoges helt olika förfaringssätt med sådana häktade och för brott tilltalade personer, hvilka på grund af sinnessjukdom förklarats otillräkneliga för begångna brott, men på samma gång, såsom vådliga för allmänna säkerheten, af domstol öfverlemnats till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande. Uti en del län blefve nemligen sådana sinnessjuka å länscellfängelset qvarhållne, till dess plats för dem kunde beredas å hospital eller asyl. Så hade revisorerne vid besök, som de under oktober månad nästlidet år aflagt å länscellfängelset i Malmö, erfarit, att der förvarats en person, som, häktad för misshandel, genom domstols utslag den 27 nästföretgående september förklarats såsom sinnessjuk icke kunna till ansvar dömas; hvarjemte af fängelsets direktör på förfrågan upplysts, att under året fyra andra s. k. kriminaldårar varit, efter det domstols utslag fallit, å fängelset underhållne, nemligen en från den 7 januari till den 21 februari, en från den 10 juni till den 9 augusti, en från den 30 juni till den 22 augusti och en från den 26 juli till den 19 oktober.

Uti en del andra län åter plägade, efter hvad till revisorerne kännedom kommit, sådana samhällsvådliga personer af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande genast, efter det domstolens beslut kommit till dess kännedom, hemsändas till de kommuner, dit de hörde, för att, till dess plats å anstalt för sinnessjuka hunnit beredas, antingen på egen bekostnad vårdas i sina hem eller af kommunen omhändertagas och på dess kostnad vårdas å fattighus eller annorstädes.

Då det icke sällan hände, att lång tid hunne förflyta, innan plats å anstalt för sinnessjuka kunde beredas, måste i fall, som senast blifvit antydt, sådana sinnessjuka och samhällsvådliga personer understundom lång tid sakna nödig vård och tillsyn; och hade det äfven händt, att förnyade brott blifvit under denna tid af de otillräknelige begångna.

Med framhållande häraf hade revisorerne velat uttala önskvärdheten deraf, att allmänna föreskrifter måtte gifvas om hvad i förevarande afseende i fråga om förvaringssätt och underhållskostnader borde iakttagas.

Uti sitt den 9 januari innevarande år till Eders Kongl. Maj:t afgifna utlåtande angående revisorerne anmärkingar rörande fångvårdsförvaltningen har fångvårdsstyrelsen meddelat, hurusom styrelsen, i anledning af hvad revisorerne i förenämnda hänseende anført, från Eders Kongl. Maj:ts samtliga befallningshafvande infordrat uppgifter å det antal sinnessjuka personer af omförmälda slag, som under år 1899 af domstol öfverlemnats till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, jemte upplysning, huru många af desse, som genast hemsändts till vederbörande kommuner, och huru många, som qvarhållits i fängelse inom länen, samt beträffande

en hvar af de sistnämnde upplysning om dagen för domstolens beslut och om dagen, då den sinnessjuka från fängelset bortflyttats.

I de uppgifter, som styrelsen på grund häraf emottagit, hade från sexton län meddelats, att något fall af den utaf revisorerne anmärkta beskaffenhet icke under sagda år i dessa län förekommit. Dervid hade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län tillagt den upplysning, att, då under senast förflutna tjugu år sinnessjuka personer af berörda slag till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande af domstol öfverlemnats och å länshäktet intagits, desamme derstädes kvarhållits, intill dess plats för dem blifvit å hospital beredd eller annan säker vård om dem kunnat anskaffas, äfvensom förmått sig anse en uttrycklig föreskrift härutinnan vara högeligen önskvärd. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län hade meddelat, att uti fall af föreliggande art alltid från fängelseläkaren inforrats yttrande, huruvida den sinnessjuka kunde i hemorten af anhörige eller andra behörigen vårdas eller om hospitalsvård vore oundgängligen erforderlig, samt att i sistnämnda fall åtgärd vidtagits för beredande af plats å hospital eller asyl för den sjuka, som under tiden i fängelset kvarstannat, hvaremot, då erforderlig vård för den sinnessjuka kunnat beredas i hans hemort, vederbörande fattigvårdssamhälle förständigats att honom ofördröjligen från fängelset afhämta. Under år 1899 hade emellertid icke någon dylik sinnessjuk person varit å länsfängelset intagen.

Detta hade deremot enligt de inkomna uppgifterna varit förhållandet inom nedanstående åtta län, hvarest under ifrågavarande omständigheter i fängelse förvarats, efter det domstols utslag angående dem fallit:

inom Östergötlands län en person från den 24 augusti till den 17 oktober, då han förflyttats till hospital, samt en från den 4 september och en från den 13 november, de båda sistnämnde kvarvarande i fängelset vid 1899 års slut;

inom Kalmar län likaledes tre personer, hvaraf en från den 18 februari till den 27 april, en från den 28 februari till den 18 maj och en från den 18 mars till den 29 juni, samtliga från fängelset afförde till asyl eller hospital;

inom Blekinge län en person från den 18 februari till den 17 mars, då han — efter det läkare och medicinalstyrelsen förklarat, att han på grund af sin våldsamhet borde beredas tillfällig vård å lasarett intill dess han kunde erhålla plats å hospital, men sig visat, att visshet ej kunde vinnas om tiden, när han kunde blifva intagen å länslasarettet, dit Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande sökt få honom förflyttad —

öfverlemnats till fattigvården i Karlskrona, hvarifrån han sedermera i maj månad blifvit till hospital öfversänd;

inom Kristianstads län en person från den 28 november 1898 till den 16 januari 1899, då han afförts till hospital;

inom Malmöhus län fem personer, deraf en från den 7 januari till den 22 februari, en från den 10 juni till den 10 augusti, en från den 30 juni till den 23 augusti, en från den 26 juli till den 20 oktober, varande alla fyra från fängelset afförde till hospital, och slutligen en från den 27 september, hvilken i afvaktan på ledig plats å hospital ännu vid årets slut varit å fängelset underhållen;

inom Elfsborgs län en person från den 11 november till årets slut, då han fortfarande i afvidan å ledig hospitalsplats qvarsuttit å länsfängelset;

inom Kopparbergs län en person från den 13 till den 18 april, då han öfverlemnats till Falu stads fattigvårdsstyrelse; samt

inom Vesternorrlands län en person från den 19 augusti till den 25 oktober, då han afförts till hospital.

I fråga om den af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län berörda utvägen att intaga detta slags sinnessjuka personer till vård å länslasarett, intill dess plats å hospital kunde beredas, tillåte sig styrelsen ur hos styrelsen förvarade handlingar meddela, hurusom en dylik person, rörande hvilken domstols utslag fallit den 28 december 1897, i afvaktan på hospitalsplats den 5 januari 1898 öfverflyttats från länsfängelset i Mariestad till därhusafdelningen å länslasarettet i Falköping och der fortfarande vid 1899 års slut qvarsuttit. Under tiden hade i öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts i bref till styrelsen den 21 februari 1890 för liknande fall meddelade beslut kostnaden för den sjukes vårdande å lasarettet i Falköping, 544 kronor 50 öre, drabbat förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Beträffande för öfrigt hvad revisorerne i nu förevarande fråga påpekat, ville styrelsen slutligen gifva till känna, att det genom iakttagelser vid de i enlighet med kongl. instruktionen af den 22 november 1877 förrättade inspektioner väl blifvit styrelsen bekant, hurusom till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande öfverlemnade sinnessjuka fått stundom rätt länge i fängelserna qvarsitta, men att styrelsen, enär de sjuke varit enligt domstols utslag öfverlemnade till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, och då med hänsyn till det otillräckliga utrymmet i rikets hospital det varit nödvändigt att i hvarje fall, der plats i dem för den sjuke ej kunnat med önskvärd skyndsamhet erhållas, bereda de sjuke sådan vård, som lämpligast stått till buds,

funnit sig icke böra i dylika fall ingripa. Vidkommande revisorernes uttalande om önskvärdheten deraf, att allmänna föreskrifter måtte gifvas om hvad i förevarande afseende i fråga om förvaringssätt och underhållskostnader borde iakttagas, tillåte sig med instämmande häruti styrelsen, hvilken det icke tillkomme att i berörda med vården af sinnessjuka närmast sammanhängande fråga afgifva något förslag, endast påpeka olämpligheten af att behöfva till skada för den tystnad och ordning, som inom fångelserna borde vara rådande, under längre eller kortare tid efter domstolarnes beslut der behålla sinnessjuka af ifrågasvarande slag, med hvilka fångvården efter domstolsbeslutens afkunnande egentligen icke vidare hade att taga befattning.

Genom hvad fångvårdsstyrelsen sålunda i detta ärende meddelat har ytterligare bekräftelse vunnits å förefintligheten af det utaf revisorerne anmärkta missförhållandet, att inom särskilda län olika förvaringssätt iakttagas i fråga om förvaring af s. k. kriminaldårar. Enligt hvad revisorerne ifrågasatt och fångvårdsstyrelsen jemväl tillstyrkt, synas alltså föreskrifter böra utfärdas till åstadkommande af likformighet i förenämnda afseende. Härvid har Riksdagen emellertid velat uttala den mening, att, då för brott tilltalade personer af domstol förklaras på grund af sinnessjukdom otillräkneliga, men på samma gång såsom farliga för allmänna säkerheten öfverlemnas till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, de icke böra återsändas till hemorten, utan böra omhändertagas genom det allmännas försorg vare sig genom deras qvarhållande i fångelset eller deras intagande å hospital eller på annat sätt. Kommunerna sakna nemligen i de flesta fall möjlighet att bereda sådana sinnessjuka den vård och tillsyn, som sätter dem ur stånd att skada. Enligt hvad fångvårdsstyrelsen meddelat, hafva också dylika sinnessjuka, hvilka icke ansetts kunna till hemorten sändas, ganska länge fått qvarsitta å fångelserna, intill dess plats å hospital kunnat för dem erhållas; och har fångvårdsstyrelsen icke ansett sig böra i dylika fall ingripa, ehuru väl tillvägagångssättet visserligen icke egt stöd i gällande författningar.

I sammanhang härmed har Riksdagen velat erinra, att det torde vara af vigt, att vid utfärdandet af föreskrifter angående förvaring af kriminaldårar tillses, att endast sådana, hvilkas sinnesbeskaffenhet uppenbarligen gör dem vådliga för den allmänna säkerheten, beredes vård genom det allmännas försorg, på det att ej kommunen må söka att utan trängande behof få skyldigheten att taga vård om sinnessjuka öfverflyttad på det allmänna.

Hvad slutligen beträffar kostnaderna för underhållet af sådana

sinnessjuka, hvarom nu är fråga, torde, på sätt revisorerne föreslagit, äfven derom böra meddelas särskilda föreskrifter till åstadkommande af ett likformigt förfaringssätt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida allmänna föreskrifter må utfärdas om hvad som bör iakttagas i fråga om förvarande af sådana häktade och för brott tilltalade personer, hvilka på grund af sinnessjukdom förklarats otillräkneliga för begångna brott, men på samma gång, såsom vådliga för allmänna säkerheten, af domstol öfverlemnats till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande, samt om kostnaden för sådane sinnessjukes underhåll.

Kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.

Den kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen grundar sig, enligt hvad revisorerne meddela, dels på befallningsmannen öfver Dragmarks län Thomas Dyres enkas, fru Margaretha Hvitfeldts den 22 januari 1664 till förmån för den vid »Göteborgs akademi eller gymnasium» studerande ungdomen från Bohus län upprättade testamente och dels på Konung Carl XI:s bref af den 20 oktober och den 26 november 1694, hvarigenom de bland de ursprungligen testamenterade hemmanen, som varit underkastade reduktion, donerats till inrättningen med föreskrift att härifrån skulle beredas understöd för studerande vid gymnasiet från andra delar af Göteborgs stift. Stiftelsen utgjordes af de i Göteborgs och Bohus län belägna säterierna Åby och Sundsby med tillhörande afvelsgårdar samt öfriga hemman och lägenheter tillsammans 140 ¹⁹/₂₄ förmedlade hemman, deraf 83 ³/₈ testamenterade och 55 ⁵/₁₂ donerade.

Med anledning af klagomål öfver inrättningens förvaltning hade rikets ständer vid 1809—1810 årens riksdag hos Kongl. Maj:t anhållit om revision af alla donationen och dess förvaltning rörande handlingar, hvilken revision också åvägabragts; och hade härefter för dessa förhållandens ordnande föreskrifter meddelats genom kongl. brefvet den 18 mars 1815 och sedermera genom kongl. brefvet den 27 december 1833 och kongl. kungörelsen den 15 juni samma år samt slutligen genom nu gällande instruktion för inrättningens förvaltning den 2 juni 1876.

Beträffande användandet af inrättningens intrader och stipendiernas fördelning hade föreskrifter lemnats genom kongl. brefvet den

5 januari 1780. Men då dessa föreskrifter icke längre varit tillämpliga på de förändrade förhållandena, hade de blifvit ändrade genom kongl. brefvet den 14 juni 1872, hvarigenom hufvudsakligen förordnats, att af inrättningens behållna inkomster skulle till studerande af Göteborgs stift utgå nedannämnda årliga anslag, nemligen

a) 9,000 kronor till trettio vid Göteborgs högre elementarläroverks gymnasialafdelning studerande bohuslänningar, af hvilka 8 i första klassen undfinge 360 kronor vardera, 10 i andra 300 kronor och 12 i tredje 260 kronor;

b) 4,000 kronor till 24 stipendiater af den öfriga ungdomen vid nämnda afdelning i stipendier å 200, 160 och 120 kronor;

c) 2,400 kronor att i 12 lika stora stipendier tilldelades antingen lärjungar i gymnasialafdelningen vid ifrågavarande läroverk, hvilka vore fattige och genom sedlighet, flit och goda anlag vore af understöd förtjente, eller ock studerande, som, efter att hafva genomgått gymnasialafdelningen fortsatte sina studier vid högre undervisningsanstalt; börande i sistnämnda fall stipendium tillkomma endast sådan studerande, som vore i saknad af medel samt lemnade särdeles goda förhoppningar om framgång i vetenskapliga studier;

d) det öfverskott, dock icke utöfver 1,100 kronor, som den behållna inkomsten lemnade, efter det de under litt. a, b och c bestämda anslag utgått; skolande nämnda öfverskott användas såsom tillfälligt understöd eller särskild belöning åt lärjungar i gymnasialafdelningen, som icke vore stipendiater, »såsom uppmuntran för verkliga snillen samt belöning för utmärkt flit och vetgirighet».

Härjemte vore i 32 § af förenämnda instruktion af den 2 juni 1876 stadgadt, att det ankomme på Eders Kongl. Maj:t att af stipendie-inrättningens öfverskottsmedel åt utmärkta idkare af studier tilldela understöd för resor i vetenskapliga ändamål, dock att sökande till sådant understöd skulle hafva såsom studerande tillhört Göteborgs stift och vid dess gymnasium eller gymnasialafdelning genomgått lärokurs.

Enligt hvad stipendie-inrättningens räkenskaper för revisionsåret utvisade, hade inrättningens inkomster för året utgjort i arrenden efter afkortningar 29,000 kronor och i upplupna räntemedel 14,603 kronor 10 öre, eller tillsammans 43,603 kronor 10 öre, under det att i stipendier utbetalts allenast 16,410 kronor.

Likaledes framginge af räkenskaperna, att förutom löner och arfvoden, skogsförvaltningskostnader, stipendier och diverse omkostnader under året utbetalts

dels 2,500 kronor såsom pension åt en f. d. gymnasieombudsman med stöd af kongl. brefvet den 8 december 1893;

dels 75 kronor till Göteborgs högre latinläroverk såsom bidrag till katalogs tryckning;

dels 525 kronor på grund af kongl. brefvet den 11 oktober 1836 till lärare vid Göteborgs högre latinläroverk för undervisning vid läroverkets gymnasialafdelning i lärdomshistoria, sång och ritning samt för religionsundervisning åt nattvardsungdom;

dels 410 kronor 60 öre för biblioteket vid samma läroverk, utgående med beräkning af 2 $\frac{1}{2}$ procent af de från inrättningen utbetalda stipendier;

dels 800 kronor med stöd af kongl. brefvet den 21 maj 1897 till ersättning af kostnader för anskaffande af supplementskatalog öfver läroverkets bibliotek; samt

dels 1,000 kronor, som enligt kongl. brefvet den 22 januari 1898 tillerkänts en löjtnant vid Första Göta artilleriregemente såsom reseunderstöd.

Härvid vore att tillägga, att en del af inrättningens inkomster under året besparats.

Då det emellertid förefallit revisorerne anmärkningsvärdt, att afkastningen af de den ifrågavarande stipendieinrättningen tillhörande, till förmån för vissa bland den studerande ungdomen i Göteborg testamenterade och donerade hemman och lägenheter numera, på grund af en del under tidernas lopp gjorda föreskrifter och förordnanden, droges till ändamål, som antingen alldeles icke eller endast medelbart stode i samband med de vid donationerna fästade bestämmelser och detta till så stor del, att med anledning häraf samt till följd af de dryga förvaltningskostnaderna och gjorda besparingar endast 37,63 procent af afkastningen i arrenden och räntor blifvit såsom stipendier till studerande ungdom utdelade, hade revisorerne velat härpå fästa uppmärksamheten, med erinran tillika, att det syntes revisorerne lämpligt och önskvärdt, att en revision af gällande föreskrifter om användningen af stipendieinrättningens medel företoges.

Kuratorerne öfver nämnda stipendieinrättning, hvilkas yttrande Eders Kongl Maj:t infordrat med anledning af revisorerne anmärkningar rörande inrättningen, hafva i utlåtande den 13 sistlidne januari be-
träffande förevarande fråga anfört följande.

Väl hade, såsom revisorerne framhållit, stipendieinrättningens inkomster i viss mån blifvit använde till ändamål, hvilka endast medelbart haft samband med de vid donationerna fästade bestämmelser, men

detta förfarande hade med nödvändighet föränledts dels af de ofullständiga bestämmelserna i Margareta Hvitfeldts testamente och dels hufvudsakligen af de väsentligt förändrade förhållanden, som under stipendieinrättningens mer än tvåhundraåriga tillvaro efter hand inträdt.

Afkastningen af stipendieinrättningens tillgångar uppginge i närvarande tid till ett belopp, som vore mångdubbelt större än det, hvar till densamma vid inrättningens stiftande beräknats skola uppgå. Det låge därför i öppen dag, att det varit hvarken lämpligt eller gagneligt att använda hela denna afkastning allenast till direkta understöd åt den studerande ungdomen vid Göteborgs gymnasium, äfven om en sträng tolkning af Margareta Hvitfeldts testamente skulle anses bjuda en sådan användning. Redan sedan många år tillbaka hade det därför ansetts nödigt, att bestämmelser lemnades om användningen af stipendieinrättningens medel för ändamål, hvilka på samma gång de främjade stipendieinrättningens innersta syfte, »den studerande ungdomens vid Göteborgs gymnasium önskliga och kristeliga information uti bokliga konster till framtida gagn», likväl icke stode i strid mot testamentets föreskrifter. I sådant syfte hade under tidernas lopp utfärdats ett stort antal särskilda kongl. föreskrifter och enligt kuratorernes förmenande hade dylika åtgärder långt ifrån att förrycka inrättningens syfte i stället väsentligen främjat detsamma.

Kuratorerne tilläte sig i detta sammanhang erinra, att såväl de utgifter, hvilka af revisorerne blifvit ansedde såsom antingen icke alls eller ock endast medelbart stående i samband med de vid donationerna fästade bestämmelser, som ock öfriga stipendieinrättningens utgifter, hvilka icke vore att anse såsom tillfälliga förvaltningskostnader, grundade sig på och blifvit verkställda i fullständig öfverensstämmelse med därför utfärdade särskilda medgifvanden af Eders Kongl. Maj:t, hvadan kuratorerne i fråga om användningen af stipendieinrättningens medel i intet afseende öfverskridit sin befogenhet.

I fråga om den besparing af stipendieinrättningens medel, som under år 1898 uppkommit, hade väl kuratorerne funnit densamma afsevärd, men kuratorerne hade i detta afseende endast haft att ställa sig till efterrättelse de därför i kongl. brefvet den 14 juni 1872 gifna föreskrifter.

Frågan om en ökning af de nu utgående stipendierna hade för kuratorerne ingalunda varit främmande, men behöfligheten och lämpligheten af en sådan åtgärd hade synts kuratorerne mycket tvifvelaktiga, åtminstone för närvarande och särskildt hvad anginge de så

kallade klassificerade stipendierna. Vid ett och annat tillfälle hade det till och med, enligt hvad kuratorerne inhemtat, visat sig svårt att i synnerhet till de bohuslänska stipendierna finna ett tillräckligt antal i alla afseenden fullt kvalificerade stipendiater; och det kunde ej heller förnekas, att utsigten att komma i åtnjutande af ett så väsentligt understöd som de Hvitfeldtska stipendierna innebure för ynglingar, hvilkas begåfning och anlag bättre lämpade sig för andra värf än studier, en lockelse att inträda på studiebanan.

Då emellertid stipendiiurättningens inkomster sedan den tid, då allmänna bestämmelser om deras användning senast gifvits, väsentligt ökats, funne kuratorerne en revision af dessa bestämmelser lämplig, om derigenom ett bättre tillgodoseende af stipendieinrättningens syfte kunde ernås, men kuratorerne ansåge sig dock böra uttala den mening, att ett sådant mål icke kunde, på sätt revisorerne synts förmena, vinnas genom en ökad stipendieutdelning, åtminstone till den vid de högre allmänna läroverken i Göteborg studerande ungdomen.

Såsom en bidragande orsak till den förhållandevis ringa stipendieutdelningen hade revisorerne jemväl framhållit de dryga förvaltningskostnaderna. Redan vid ett föregående tillfälle, nemligen vid vederbörande statsrevisorers granskning af 1889 års förvaltning, hade en liknande anmärkning gjorts, och kuratorerne tillåte sig nu återropa hvad kuratorerne till bemötande af anmärkningen då anfört, nemligen att kuratorerne för sina mödor, sin omtanke och sitt ansvar för stipendieinrättningens förvaltning icke åtnjöte någon ersättning, att de kongl. beslut, genom hvilka lönerna för stipendieinrättningens tjänstemän och betjente blifvit till beloppet bestämda, föregåtts af och grundade sig på fullständiga utredningar rörande de med tjänstebefattningarne förenade åligganden och bestyr samt att det ville synas kuratorerne, som om Riksdagens revisorer icke tagit tillbörlig hänsyn till beskaffenheten, omfånget och betydelsen af stipendieinrättningens förvaltning. Kuratorerne ansåge sig endast böra tillägga, att dessa skäl vore nu än mera talande, enär såväl kuratorernes som tjänstemännens arbete för förvaltningen sedan nämnda tid mer än fördubblats. Så hade exempelvis antalet af de till kuratorerne inkomna ärendena år 1889 utgjort 95 stycken, men sislidet år uppgått till 228. I öfrigt vore det ju uppenbart, att då stipendieinrättningen hade under sin förvaltning jordegendomar, omfattande mera än 140 hela hemman förutom en del särskildt skattlagda torp och lägenheter, hvilka egendomar brukades af nära 700 åboar, äfvensom ett stort antal fiskelägen, å hvilka upplåtits nära 2,000 tomter till bebyggande, en sådan förvaltning måste

betinga afsevärda kostnader. En omständighet, som särskildt under senare tider ökat förvaltningsarbetet, vore den i stark utveckling stadda stenindustrien inom länet. Då kuratorerne för närvarande meddelat upplåtelse af närmare ett hundratal stenhuggerirättigheter, kräde numera ensamt denna gren af förvaltningen ett både mödosamt och tidsödande arbete för åstadkommande af behörig kontroll och tillsyn.

Kuratorerne tillåte sig jemväl erinra, att en donation sådan som den Kongl. och Hvitfeldtska ingalunda vore att i afseende å kostnaderna för förvaltningen jemföra med andra donationer, hvilkas hela eller hufvudsakliga egendom bestode i penningar eller värdepapper, ty gifvetvis kunde dessa sistnämnda donationer förvaltas för ett förhållandevis mycket ringa belopp.

Revisorernes anmärkning rörande förvaltningskostnaderna syntes alltså kuratorerne fullständigt obefogad, och kuratorerne vågade i motsats dertill framhålla, att förvaltningskostnaderna vore i förhållande till det omfattande arbete, förvaltningen kräde, särdeles låga.

Otvifvelaktigt är, att de för Kongl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen gällande bestämmelser äro byggda på så uråldriga föreskrifter, att de i många fall icke kunna tillämpas på de sedan dessas tillkomst så betydligt förändrade förhållandena och att i öfrigt måste gifvas dem en synnerligen vidsträckt tolkning, på det att denna inrättning numera må kunna medföra det gagn, som med densamma afsetts. Sålunda synes stadgandet om att stipendiestiftelsen är inrättad till förmån för den vid »Göteborgs akademi och gymnasium» studerande ungdom från Bohuslän dels vara otillämpligt på grund deraf, att inrättningens tillgångar medgifva utdelandet af ett större antal stipendier än som, äfven med den år 1872 medgifna utsträckningen af stipendieutdelningen till studerande af Göteborgs stift, motsvarar tillloppet af fullt kvalificerade stipendiater, dels ock, på sätt kuratorerne anført, innebära fara att på studiebanan inlocka ynglingar, hvilkas begåfning och anlag bättre lämpa sig för andra värf. Med anledning häraf synes kunna ifrågasättas, om ej utdelningen af stipendier från inrättningen till sådana studerande från Göteborgs stift, som idka studier vid högre undervisningsanstalter, borde utvidgas, samt stipendieutdelningen utsträckas jemväl till dem, som, tillhörande nämnda stift, studera vid läroanstalter, hvilka meddela undervisning för inträde å de praktiska lefnadsbanorna.

I afseende å användningen af inrättningens tillgångar har Riksdagen tillika velat ifrågasätta, om det ej må kunna anses ligga i sa-

kens natur, att en förvaltning af jordegendomar må af dessas afkastning, då den sistnämndes väsentliga ändamål icke åsidosättes, kunna till gifven fördel för institutionen disponera medel till grundförbättringar å egendomarne, bidrag till väg- och hamnanläggningar m. m.

Slutligen har Riksdagen velat uttala den mening, att det ur många synpunkter — ej minst med hänsyn till främjandet af den för närvarande lifligt beaktade frågan om beredande af egna hem åt obemedlade — vore önskligt, om de inrättningen tillhöriga tomter och lägenheter, som nu äro till en ansenlig mängd innehafvare upplåtna, kunde till dem försäljas. Ett afhändande af dessa tomter och lägenheter skulle derjemte kunna medföra minskning i förvaltningskostnaderna, hvilka Riksdagen visserligen icke anser vara under nuvarande förhållanden öfver höfvan höga.

För att vinna de förändringar i inrättningens förvaltning, som Riksdagen nu antydt, synes nödvändigt, att de för förvaltningen gällande föreskrifter varda reviderade; och har Riksdagen i detta sammanhang velat fästa uppmärksamheten på, att en stor del af inrättningens fastigheter blifvit från statsverket till densamma donerade.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med anledning af revisorernes ifrågavarande framställning får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida en revision af de för Kongl. och Hvitfeldtska fonden gällande bestämmelser lämpligen må vidtagas.

Slutligen hafva revisorerne uti förevarande revisionsberättelse öfverförmått, hurusom vid åtskilliga af de räkenskaper, som till granskning af revisorerne öfverlemnats, fullständiga innehållsförteckningar blifvit fogade, under det att vid många andra dylika förteckningar saknades. Men då det till underlättande af granskningen vore af vigt, att en sådan ledning för återfinnande vare sig af de i räkenskapen förekommande konti, der sådana funnes upplagda, eller, i annat fall, af de särskilda utgifts- och inkomsttitlarne vore att tillgå, hade revisorerne velat uttala önskvärdheten af att en allmän föreskrift måtte varda utfärdad om att de räkenskaper, som till Riksdagens revisorers granskning öfverlemnades, skulle vara med innehållsförteckningar försedda.

Mot hvad revisorerne sålunda hemställt i fråga om innehållsförteckningar till samtliga de räkenskaper, som till revisorernes gransk-

ning öfverlemnas, hafva statskontoret och kammarrätten i utlåtande den 12 januari innevarande år förklarar sig ej hafva något att erinra, hvarjemte kammarrättens revisionsafdelnings första och andra kontor, hvilkas yttrande i ärendet af kammarrätten inforrats, upplyst, första kontoret, att enligt nu gällande formulär till länens räkenskaper landsboken skulle åtföljas af förteckning öfver de till densamma hörande specialredovisningar och dessas bilagor, äfvensom af register, innehållande uppgift på de i landsboken ingående särskilda konti och bilagor, samt att fögderiers och städers specialräkningar äfvensom landtränteriets specialräkning skulle innehålla sammandrag, upptagande, bland annat, de i dessa räkningar ingående konti, samt andra kontoret, att innehållsförteckningar bifogats eller till kontoret inkommit med de större räkenskaperna, nemligen arméförvaltningens, marinförvaltningens med flottans stationer, lotsstyrelsens och flottans pensionskassas räkenskaper, och på requisition tillhandahölles revisorerne.

Då, enligt hvad sålunda upplysts, en afsevärdt stor del af de revisorerne granskning underkastade räkenskaper är försedd med innehållsförteckningar, och det synes med god ordning öfverensstämmande, att samtliga de förvaltande verkens och myndigheternas räkenskaper varda, till granskningens underlättande, på enahanda sätt utrustade, har Riksdagen med anledning af revisorerne ifrågavarande framställning, emot hvilken statskontoret och kammarrätten, såsom ofvan nämnts, icke haft något att erinra, ansett sig böra hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida en allmän föreskrift må utfärdas derom, att samtliga de räkenskaper, som till granskning af Riksdagens revisorer öfverlemnas, skola vara försedda med innehållsförteckningar.

Stockholm den 9 maj 1900.

Med undersåtlig vördnad.